

Bùi Hiền

Vnthuquan.net, 2009.

Nằm vạ

Chị Đỏ chột rùng mình nhẹ, vì thấy buồn buồn ở bụng chân. Và, trong cử động nửa ý thức của giấc ngủ bị quấy phá, chị rụt chân lại. Cái buồn buồn chị cảm thấy rõ rệt nó chạy trên ống chân rồi tới gót thì biến đi.

Chị cựa mình. Thân thể đau dần khắp cả. Cùi tay mỗi mội rơi đánh thịch. Mắt vẫn nhắm, chị cố nghĩ, cố nhớ xem mình đang ở đâu. Và chị chợt hiểu ra là mình vẫn nằm trên nền đất, trong gian buồng hẹp và mùi ẩm mốc tanh nhạt đọng thành lớp đặc xông lên mũi.

Từ ngoài đưa vào, tiếng xôn xao đã hơi rời rạc đượm buồn của làng mạc về chiều. Sự hoạt động của cuộc sống ngoài kia khiến chị tức bực, và chị muốn chửi lên một câu để nguyên rửa bất kỳ ai. Đã hai ngày hai đêm, chị nằm dài trên đất ẩm của căn buồng hẹp tối. Chị đã tự đầy đọa như vậy, vì một câu chuyện không đâu. Sáng hôm kia anh Đỏ mắng chị về tội đi ngủ không đóng cửa chuồng gà. Chị làm bầm cãi lại:

- Quên một bữa cũng chẳng sao! Chào ôi! Chăm sóc đến gà gớm.
Để hấn để trứng nào là nuốt lỏng đi trứng ấy mà!

Anh Đổ giận tím mặt dưới làn da đen, lẳng lặng đi ra. Nhưng chị Đổ, với cái nư dai dẳng của đàn bà, vừa quét sân vừa kiếm câu đâm chọc. Chị bảo con em chồng:

- Xin ời! Rầy tao giao cho mi việc đóng cửa chuồng gà đó! Được trứng nào thì đem anh mi ăn rồi anh mi cho cái vỏ.

Anh Đổ chẳng nói chẳng rằng, vớt mẳng lưới anh đang vá, xông tới túm lấy vợ trong hai bàn tay sắt, lôi xềnh xệch vào buồng; đoạn anh ném vợ xuống đất, như ném một đồng giẻ. Chị Đổ đổ nhoài ra, nằm thẳng cẳng như người chết rồi. Anh đập vào mông vợ mấy cái, đoạn bỏ ra.

Con Xin phải nấu cơm sáng thay chị. Dọn mâm rồi, nó vào buồng gọi, nhưng chị Đổ nằm lì. Anh Đổ vào lôi chị ra, chị bấu chặt lấy chân giường, miệng ngoặp vào chân chồng. Anh đau quá kêu lên: "ái! Đổ chó cắn! Được, đã muốn nằm vạ tao cho nằm".

Bà mẹ chồng đang ở chợ bán mẻ cá mà con trai đánh được hồi đêm, nghe con Xin ra mách, vội chạy về. Với tất cả cái hùng hổ của những mẹ chồng, mụ xăm xăm vào buồng, chống nạnh, bàn tay ngoặt ra sau, và héch mặt nạt:

- Này con kia, muốn tốt thì ngồi dậy mà lo ăn làm. Chẳng ai hơi đâu nuôi đứa nằm ăn vạ.

Chị Đổ nằm im. Mụ cúi định lôi dậy, lại bị ngoặp vào tay; mụ vừa chạy ra, vừa kêu như sắp bị chết chém: "Ua làng nước ôi! A làng nước ôi! Hấn cắn đứt tay tôi rồi!".

Thế là câu chuyện thành to và không thể vãn hồi. Chiều đó vài bà con trong họ đến hỏi thăm; có đôi đứa bé tò mò ghé mắt nhìn vào

buồng. Anh Đổ gắt đuôi ra, đem buộc ở cửa một mảng buồm rách làm rèm che.

Trong bóng tối, chị Đổ thấy dễ chịu hơn, và thầm cảm ơn chồng, chị đã có ý muốn thôi nằm vạ.

Nhưng đến đêm, anh Đổ vào buồng ngủ, anh chỉ nói một câu cụt lủn:

- Muốn tốt muốn lành thì dậy!

Tự mình ngồi dậy thì sưng mặt, chị Đổ nằm chờ. Nhưng anh gắt:

- Muốn đập thêm cho ít cái nữa lắm.

Rồi trèo lên giường ngủ. Chị Đổ nằm một đêm dưới đất lạnh buốt xương không sao nhắm mắt được. Sáng hôm sau, chồng ra rồi, chị lồm cồm tới giường, lấy hai manh chiếu, một rải ra đất, một đắp lên mình, đánh một giấc dài khoan khoái. Đó là lần đầu chị được ngủ ngày một cách say sưa, không bị quấy rối; lần đầu chị ném cái thú nhàn hạ của các bà tỉnh thành.

Nhưng đến đêm, anh Đổ tàn nhẫn đẩy chị lăn ra, giật lấy chiếu và chị lại nằm một đêm trên đất cứng lạnh.

*

* *

Tiếng xôn xao ngoài kia nhỏ dần, nhỏ dần... Thực ra, ngày chưa tắt; nhưng thính quan chị đã yếu đi trong sự mệt nhọc toàn thân, một sự mệt nhọc rời rã, khiến cho xương mềm, thịt nhão và ngón tay co quắp, sự mệt nhọc gây bởi cơn đói. Chị nhịn ăn đã hai ngày! Đó không phải cái đói giày vò, quằn quại, náo động của những miệng ăn hùm hổ. Vốn tính ăn ít, làm nhiều, chị chỉ thấy một cái đói nhẩn nại nó thỉnh thoảng cào xốt trong dạ dày. Hình như mồ hôi toát trên trán lạnh, nhưng chị không còn đủ sức đưa tay lên sờ. Chị cựa mình quay nghiêng vì nãy giờ nằm ngửa, da bụng căng ép lên dạ dày trống

rỗng, như một hòn đá nặng.

Chị nằm co như con chuột chết, bụng thóp lại. Mắt mở tròn tròn dán vào một vuông sáng mà có lẽ chị cũng không nhận ra là lỗ thông để đèn rác rưởi quét ở buồng ra.

Chợt mảnh buồm che cửa lay động. Chị không nghe động nhưng thấy một vệt ánh sáng lấp lánh và mảnh vải bị nâng để lộ da trời. Rồi một cái đầu ló trong ánh sáng tam giác ấy, cái đầu tóc bờ phờ khăn quăn cẩu thả của mẹ chồng chị. Chị Đỏ liếc nhìn lên, nhưng không thấy rõ mặt mẹ, sắp bóng tối. Tuy vậy, chị tưởng tượng mẹ ta đương dạo đôi mắt lác lác lo ngại trong vòm sâu hoắm; và chị nghĩ thầm: "Mình mà chết thì cũng rầy với mình! Quan khám, lệ hạch, rồi họ cũng đến lo mà chết luôn thôi! Ừ, mình cứ nằm đây, không vào buồng dậy mà chớ!". Cái đầu biến đi và khung sáng sụp tối.

Cái cảm giác buồn buồn lại tới ám chị, lần này ở đầu ngón chân cái; chị cũng không buồn rứt chân. Nó chạy dần lên, dừng ở mắt cá, tiến tới đầu gối, chui vào một chút xíu dưới váy chị, rồi chạy trở ra. Đến bụng chân, nó biến đi. Bỗng một bóng đen nhỏ vụt qua lỗ hồng; chị nhận ra một con chuột nhắt.

Một lát sau, con chuột lại hiện ra trong khung trắng. Nó quay đầu bên này, bên kia, chạy từng chập ngắn trên chân nhỏ thoăn thoắt, dừng lại, chạy ít bước vội vàng, dừng lướt nữa, rồi chạy trở lại như để dử ai. Nó đứng yên, quay nhìn vào buồng, mắt tròn ngời ánh đỏ hoe như hạt ngọc. Con vật xinh nhỏ có một dáng điệu nửa nghi ngờ, nửa tinh nghịch. Sau cùng, nó chạy vào buồng, xấp tới bàn tay chị Đỏ lê trên đất. Nó vênh tai nhìn rất lâu những ngón tay rung rung, đoạn khôn ngoan chạy về phía vách, lẫn trong bóng tối.

Tiếng bát đĩa lách cách dưới bếp làm nao lên trong lòng chị một niềm

giận dữ. Hừ! Họ vẫn ăn đủ bữa và no bụng. Đã không muốn lo, để rồi chị cho mẹ lo. Khi quan về khám án mạng thì những kẻ kia hãy liệu mà bán thuyền bán lưới đi thôi!

Con chuột nhắt núp trong tối lâu lắm, rồi lại chạy ra. Lòng vẫn sôi tức bực, chị Đỏ choãi tay định bắt. Nó kêu lên một tiếng nhọn hoắt, vút ra lố sáng rồi thoát biến, để lại trên đất một vật trắng nhỏ bằng hạt đỗ. Chị Đỏ cầm lấy, nhận ra một mẩu khoai xát khô, bèn bỏ tọt vào miệng. Nước miếng nhoèn nhoẹt đầy trên lưỡi, tằm vị ngọt của khoai.

Một ý nghĩ lóe ra trong trí yếu chị Đỏ. Thu góp sức tàn, chị lê xoay mình về phía vách, giơ tay quờ trong bóng tối. Một cái chổi¹ bị vạt ra đất, với một tiếng nặng nề khô khan. Tay chị đưa lần miệng chổi, nắm lấy cái nút lớn làm bằng một nùi rơm bọc lá chuối, cố sức rút. Nút bật tung, và những lát khoai rào rạt tuôn ra trắng đất. Chị Đỏ vội vàng bốc lấy một nắm trong tay run run, vụng về đưa vào miệng. Khoai rơi lả tả xuống. Chị Đỏ nằm ngửa ra, nhai. Chị nhai ngồm ngoàm, hộc tốc, trợn mắt nuốt. Chị cảm thấy rõ sự cọ xát trên da thực quản của những mẩu khoai chưa nghiền kỹ. Khi bụng đã thôi bị sức căng ép, chị quay nằm ngửa, nhai chậm hơn. Mắt nhìn một lỗ hồng trắng trên mái tranh, tay đưa dần từng miếng khoai lên miệng, chị nhai một cách từ tốn quý phái, để nước miếng tiết ra nhiều ngào miếng ăn thành một làn bột mềm, ngọt và thơm mát.

Nhưng một lát sau, một sự khó chịu bỗng chiếm lấy chị. Chị Đỏ thấy tức ách trong bụng quá đầy, tưởng có một hòn đá nặng trong đó, khiến chị không trấn trở mình được. Trên đầu máu tụ, và chị Đỏ nằm thiếp đi trong cơn bội thực, bàn tay mở vẫn đặt trên những lát khoai còn lại ở mặt đất.

*

* *

Chị Đổ ren rén ngồi dậy, lê đến cạnh vách, ghé mắt vào một lỗ hồng nhỏ nhìn ra sân. Chị thở phào một tiếng. Ông Lý sắp đến thực. Mẹ chồng chị đương tằm trầu, anh Đổ xăng xít nhắc chiếc phản ra sân để "làng" ngồi. Con Xin ngồi xỏm trong một góc, lo đánh bộ chén cộc cạch thện thùng nằm trên cái đĩa Tàu cổ rất đẹp mà anh Đổ đã lấy được trên một chiếc tàu ô trôi lênh đênh vô chủ ngoài bể cả sau một trận cuồng phong nào.

Chị trở lại chỗ cũ, nằm duỗi cẳng, khoan khoái đợi. Cái trò đùa thực đã kéo dài quá thể. Chị nằm vạ bảy ngày trời rồi! Hôm nhờ con chuột nhắt, chị khám phá ra cái kho lương thực bất ngờ ấy, ý nghĩ thứ nhất đến với chị là một ý nghĩ phục thù: chị sẽ nằm dài ra đó, ít ra cho đến lúc còn trơ lại cái chóc không. Cho đáng kiếp!

Nhưng chị chẳng phải dùng nhiều bữa khoai sống mới nhận thấy rằng thức ăn kia cào xót ruột và ứ hơi trong bụng đầy trình trịch. Một đôi khi nước ợ lên đến cổ, vị chua gắt, suýt trào ra ngoài miệng lúc chị nằm nghiêng; chị nhắm mắt nuốt đánh ực, và vị chua khiến chị rùng mình.

Cơ sự đã thành nghiêm trọng, chỉ còn chờ "làng" đến mới phân xử được. Mỗi khi thấy cái đầu mẹ chồng ghé mắt nhìn vào, chị thở róc lên những hồi ghê rợn như người sắp chết, để mụ lo lắng thêm. Vậy mà những ngày dài chờ đợi vẫn trôi đi, ông Lý vẫn biệt tăm dạng. Đã có lúc chị nghĩ: "Hay là họ cứ để mình nằm thế này cho đến chết đói?" Và giận dữ sôi lên trong lòng, chị lại nghĩ đến chuyện cắn lưỡi. Thực ra, mẹ chồng chị không vô lo như chị tưởng. Trong bốn tối luôn mụ ra châu chực nhà ông Lý. Nhưng ông Lý và ông Phó mắc việc

quan trên phủ. Tối hôm thứ năm, mụ cuống cuống lên, đến tận bên
đò đợi. Mụ vừa chạy theo ông Lý về, vừa kể lể sự tình. Ông Lý hên:

- Mai đến.

Mụ mừng cuống, đem đĩa trầu khô vẫn bưng cò kè vào trút lên cơi bà
Lý, rồi chạy về báo tin cho con.

*

* *

Ông Lý bước vào, xúng xính trong áo lương rộng và lẹp kẹp đôi giày
da. Khuôn mặt phì nộn tươi nở như một cái hoa, mà nhụy là cái mũi
đỏ chóa, to lạ lùng và đậm lỗ chỗ như da trái bưởi.

Ông đặt đít ngồi; theo thói quen, ông đập hai bàn chân vào nhau phủi
đất, rồi mới đưa lên xếp bằng trên phản. Đoạn hách dịch gọi:

- Con mẹ Đỏ đâu rồi?

Một người em họ anh Đỏ đã đứng chực sẵn, vào buồng nhắc chị ra;
chân chị lê xềnh xệch trên đất. Chị giả cách cố gượng mới ngồi lên
được ngưỡng cửa. Tóc chị rối bù, khăn xô xuống che một mắt; chị đã
tự soạn một bộ mặt chết đói bảy ngày.

Hàng xóm đến xem, đứng vây thành vòng bán nguyệt. Những đứa
con nít nghiêng đầu háp háy nhìn bằng đôi mắt nhèm, hai tay chấp
lại trên cu tồng ngồng. Vài cô gái kháo nhau:

- ả Đỏ tài nhịn gớm, bay ạ. Bảy tám ngày, mà chẳng gầy đi tí nào.

Chị Đỏ sẽ dềch mép cười lạng lẽ.

Ông Lý nhấp trà rồi cất tiếng:

- Sao đó, đã ưng dậy chưa? Chà, vợ chồng người ta ở với nhau năm
năm, mười năm, cãi lộn nhau cho hấn đáng; đằng này, đôi vợ chồng
son, anh như mâm ngọc, em còn như đôi đũa vàng, ha ha ha... chưa
chi đã giận hờn, rồi lặn ình ra nằm vạ.

Sự khoái hoạt âm ỉ của ông Lý khiến mọi người cười theo; và, dăm nhòn, một cô gái trong bọn đứng xem liền đùa một câu:

- Ông Lý hát phường giỏi lắm đó.

Ông Lý liếc nhìn cô một thoáng mau, rồi lập nghiêm ông hỏi:

- Sao? Bây giờ muốn hòa thuận với nhau lại không? Hay là muốn ly dị, thì ta cho đồng tiền chiếc đĩa mà về cùng bố mẹ?

Mẹ anh Đỏ đứng chấp tay thưa:

- Thưa ông, chứ con ấy tệ lắm. Mắng hấn một tiếng hấn cãi lại hai tiếng, rồi hấn lẳng loàn, hấn gieo mình nằm vạ, hấn cắn đứt tay tôi.

Xin làng cứ phép xử thì đội ơn lắm.

- Thế mụ muốn hai bên ly dị à?

- Bẩm không! Bẩm không! Là tôi trình để làng biết cho như thế thôi.

Mụ vội nói thế. Mụ đại gì mà cho dâu về, đưa dâu mụ vẫn tự hào mát tay mới chọn được. Chị Đỏ tuy xấu tính thực, nhưng hay làm, đảm đang tất cả việc trong nhà. Vả cưới chị có phải tốn ít đâu; tiền anh Đỏ dành dụm trong hai năm đi chài, từ khi còn là một chú trai nấu cơm xách nước cho đến khi lên anh bạn lành nghề đều dốc vào đó hết.

Ông Lý gắt:

- Muốn đường nào thì nói rõ ra một đường!

Anh Đỏ vẫn đứng chấp tay trong góc nhà, nói ra:

- Thưa ông, ông xử cho tôi phận nào, tôi được nhờ phận nấy.

- Ăn nói hàm hồ thế thì ai biết đường nào mà xử! Mẹ Đỏ! Muốn ở hay muốn về?

- Dạ trăm sự nhờ ông cả, ông cho sao thì được vậy... Trăm sự cũng là nhờ ông.

Chị Đỏ đáp vậy, giọng kéo dài như mỗi mệ. Ông Lý đét vào đùi, bộ thất vọng:

- Thế thì cha ai mà xử được. Anh nói "nhờ ông", ả nói "nhờ ông", sao mà hai anh ả khéo bảo nhau ghê. Đã đồng ý với nhau thế thì, thôi!

Cho đoàn tụ!

Mọi người vẫn im lặng. Thấy lời tuyên án không hiệu quả và câu khôi hài kín đáo không ai thưởng thức, ông Lý ngồi lặng thinh uống nước. Anh Đổ bước ra rót nước. Bấy giờ chị Đổ mới chợt nhận thấy chồng mình mặc áo dài. Cái áo lương tưởng như sắp bật tung trên thân hình vạm vỡ của anh dân chài. Ông áo chịt vào cổ tay đen, và tà ngắn đập cùn cốn trên đầu gối. Chị Đổ vờ cúi mặt, liếc nhìn qua mớ tóc rối trên trán, và mỉm cười ngắm những cử chỉ ngây ngô của chồng. Chị nhớ lại hôm cưới, anh Đổ ngượng nghịu trong cái áo lương độ ầy còn mới nguyên, và cái quần cứng đét hồ, thì thụp lạy trước bàn thờ. Chị bất giác cười lên tiếng. Anh Đổ quay nhìn, càng ngượng nghịu thêm, thả hai bàn tay dưới áo, rồi chấp lại, rồi gãi đầu, rồi mân mê khuy áo. Sau cùng anh mỉm cười cho đỡ thẹn. Ông Lý kêu lên:

- ờ, anh ả cười với nhau rồi đó kìa! Cần gì ai phân xử nữa!

*

* *

Con Hoét mách:

- Mẹ ơi, ả Đổ vào buồng.

Mụ Bình chạy vào, thấy chị Đổ đứng chải đầu. Mụ hỏi:

- Mi lấy gì đó?

- Lấy gì đâu?

Khi mụ Bình ra rồi, con Hoét, còn nhỏ mà đã ranh vặt, đứng nhìn. Từ ngày chị nó về nhà chồng, nó vẫn quen coi chị như người xa lạ, theo gương mẹ nó. Con gái là con nhà người... Mỗi khi thấy chị về chơi

nhà lấy vật gì, nó kêu lên như bị mất cướp. Chị Đỏ chải đầu xong, thân nhiên đi ra. Con Hoét yên tâm, không ngờ chị nó đã mang một bọc khoai khô trong tà áo nâu dài buộc túm, bọc khoai đã ăn trộm được trong chum mẹ chị.

Về đến nhà chồng, chị len lén nhìn, rồi thẳng tuột vào buồng. Chị mở nút tà áo ra, tuồn khoai vào chöße, vừa vặn đầy như trước. Một hôm trời hửng nắng hanh vàng, mẹ chồng chị đem khoai ra sân phơi. Chị Đỏ ngồi đan lưới trong nhà, hồi hộp nhìn ra. Mụ đưa bàn tay nổi gân rãi xòa đống khoai. Chợt mụ lặng yên như đang suy tính gì lung lăm. Mụ cầm một lát khoai, nhìn mãi trong một ngạc nhiên căm lặg. Mụ di di móng dài ngón tay cái lên trên, cố cạo lớp vỏ xám. Sau cùng, mụ ngoảnh vào, nói với con dâu điều phát kiến mới mẻ của mụ:

- Mẹ Đỏ này, cái chöße khoai mình nút không chặt để gió vào, thành thử cả lớp khoai trên hấn xám đen mặt lại.

1940

Rút từ tập truyện ngắn Năm vạ.

Nxb Đời Nay, Hà Nội, 1941